

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput VIII. De variis Theologorum placitis circa sufficientia auxilia pro omnibus instituta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

C A P U T VIII.

De variis Theologorum placitis circa sufficientia auxilia
pro omnibus instituta.

S U M M A R I U M.

- 1. Inductio ad hanc materiam.
- 2. Omnibus datur gratia sufficientia.
- 3. Explicantur varia Doctorum placita.
- 4. Sententia Jansenii est longe alia ab hoc.
- 5. Deus pro omnibus instituit remedia salutis.
- 6. Non est de fide, omnes recipere gratiam omnibus preparatam.
- 7. Probatur.
- 8. Ad imputationem peccati non est necessaria actualis gratiae inspiratio.
- 9. 10. & 11. Probatur diversimode.
- 12. Gracia Orationis adest cuilibet fideli, non infideli.
- 13. Aliqua ex dictis colliguntur.
- 14. Nullus absque gratia per se efficaciter habet potentiam orandi conjunctam cum actu.
- 15. & 16. Id Probatur ulterius.
- 17. Graia deest quibusdam ob impedimentum, quae ponit humanum meritum.
- 18. Quomodo hoc intelligendum in parvulis.
- 19. Responso Adversariorum declaratur.
- 20. An Infideles habeant gratiam sufficientem.
- 21. & 22. Probatur Authoritate & rationibus.
- 23. Responso Adversariorum declaratur.
- 24. An obdurate habeant gratiam sufficientem.
- 25. & 26. Probatur authoritate & rationibus.
- 27. Si alicui deest gratia, ea deest ex culpa hominis.
- 28. Objetio Pelagianorum refutatur.
- 29. Usque 43. Solvuntur variæ objectiones.
- 49. Delictum inter damnatos, & viatores à gratia alienos.

E P I G R A M M A.

OMNIBUS IN REBUS GEMINUM EST OPUS OMNIPOTENTIS
Totum iustitia est quod gerit, aut pietas:
Quæ simul in terris descendunt lucis ab arce,
Ne cuiquam parti desit utrumque bonum.
Et quoniam cuncti auxilio miserantis egemus,
Præcedit semper gratia iustitiam
Damnantem elatos, salvantem iustificatos,
Quos Deus & donis auxerit, & meritis.

P R æ N O T A T I O.

I.
Inductio ad
hanc mate-
riam.

Amplissimam, ac perdifficilem disputationem aggredior: in qua cum nec latum unguem velim ab Augustino discedere, neccsum sit autem cum Adversariis plurimi congredi, oportet, me veritatis præsidio, Doctorum suffragiis, rectaque methodi partitione præmuniam. Principio quibusdam etiam infidelibus, atque pervicacissimis peccatoribus interdum conferri divinas inspirationes, imo & efficacem gratiam, per quam ante fidem & justificationem aliquando bene operantur, satis in superioribus demonstravi. Instituitur itaque disputatio de omnibus ac singulis hominibus in universum. Iustis etiam sufficientem gratiam adesse, & neminem deseriri a Deo, nisi ipse Deum deserat, cum omnibus Catholicis profitemur. Exteriores gratias, videlicet exemplum Christi omnibus ad imitationem propositum, prædicationem Evangelii saltem exhibitam, nec non oblatam pro omnibus Redemptionem, instituta pro omnibus Sacramenta, parata omnibus medicinam, promptissimum ex parte Dei auxilium conferendum, nisi in hominibus reperiatur propria voluntatis repugnantia, aut causa

alia justissimæ indignationis, penes nos extra omnem controversiam possum est. De ullo, quantumvis maximo peccatore, donec vitam agit corpoream desperandum non esse, & quandiu est in Corpore Christi, aut illi potest adnesci, eum vel recipere actu vel posse recipere salutares ejus influxus, & vitam quoque cum suo Capite sempiternam, & fides Christiana, & ratio ipsa demonstrat; quoniam nemo est in hac vita, qui gratiam non habeat, aut habere divina liberalitate largiente non possit. Haberi veram gratiam sufficientem, etiam non insipiretur à Domino sancta viætrix delectatio, quemadmodum adversus secundam positionem Jansenii propugnavimus, repetimus in præsentia. Illud itaque tantum in quæstione versatur, num reapse auxilia sufficientia singulis omnino hominibus non solum parata sint, & exhibita, verum etiam pro qualibet temporis circumstantia, & præfertim urgente præcepto collata.

Est ergo valde probabilis, & in Scholis recepta sententia omnibus indiscutibilis dari sufficientis gratia adjutoriis. Istam propugnant celeberrimi sufficiens.

Theo.

Theologi Societatis Jesu, Molina, Vasquesius, Suarez, Valentia, Deschamps, & qui priori loco commemorandus erat, Eminentissimus Bellarminus. Is tamen lib. 2. de Grat. & lib. arb. scite animadvertisit obduratis non omni momento gratiam adesse, sed quando opportunum Deo videtur gratiarum suarum munera distribuere. His consentiunt Thomistorum plures, quos inter veniunt digno honore celebrandi Magister Avila de Auxiliis cap. 8. Alvarez lib. xi. disp. 112. Cardinalis Gotti de Reprob. q. 1. dub. 3. Cajetanus Benitez de Gratia Christi infideles & obsecatos adjuvante disp. 1. & 2. & Salmanticenses Tom. v. Tract. cxii. q. 14. dub. 3. Non recedunt ab his, opinione nostra, Recentiores alii, qui putant adesse omnibus gratiam orationis, qua possint petere auxilium proxime sufficiens ad implenda mandata; nam & præclarissimi illi Thomistæ non proxime, sed remote sufficientem gratiam omnibus indiscriminatim concedunt, qua si bene utantur, præsto sit uberior, fidem infidelibus, & conversionis potestatem infidelibus impensis subministrans. Quam sententiam de orationis gratia præsente singulis eruditæ propugnant sua Instruct. Pastorali Antifites Lucionensis, & Rupellensis, Doctissimus Magister Bellelli in postremo Opere de Mente Augustini vol. 1. cap. vii. & per hanc communem ac sufficientem gratiam orationis sine adjutorio efficaci aliquando hominem re ipsa orare, docuit olim Alfonius Le-Moyne, & nuper Honoratus Tournely de Grat. p. 2. quæst. 7. concl. 5. Laudari solet pro hac sententia Eminentissimus Norisius: sed hujus assertum est, Gratiam orationis, quæ adest omnibus justis, non adesse infidelibus; ut docet clarissimus Auctor in Janseniani erroris calumnia sublata cap. 3. in justis vero gratiam orationis tribuere potentiam proximam ad implorandum adjutoriorum sufficiens ad implenda mandata, sed hominem libera suppositione judicii practici erroneous interdum obicem ponere prædictæ potentiae ad orandum proximæ. Falsum est igitur gratiam orationis juxta Norisium vel dari omnibus, vel semper tribuere iusto potentiam proxime expeditam ad orandum. Dogma de Gratia sufficiente singulis distributa ad fidem pertinere, scriptarunt postrema hac ætate non nulli. Jam quid intelligunt per gratiam sufficientem Medistæ, quid Theologi reliqui, & quomodo Thomistæ repudiant auxilium sufficiens Molinistico sensu, non semel libro superiori significatum est.

Sententiam præcedenti oppositam tradi ab Augustino, Fulgentio, ac Prospiro, nec non à D. Thoma, ejusque diversa Doctipulis celebrioribus, eti nollent aliqui rum placita. 3. Explicantur talia præsidia abjecere, fatetur Theophilus Raynaudus in Lugdunensi Operum S. Leonis Magni editione, & Gabriel Vasquez 1. p. disput. 97. cap. 3. & 2. p. disp. 193. cap. 4. Liquet confessione Salmanticenfum, acerrime defendi à Ledesma quæst. unica de Auxiliis art. 16. Godoy Tract. 8. de Prædest. disp. 73. §. 4. Gonzalez ibidem, Dom. Bannacio 1. p. q. 23. art. 3. Goneto de Reprob. disp. 5. art. 5. Et licet aliqui distinguant inter auxilium quod immediate datur ad credendum, & illud quod datur immediate ad faciendum bonum quocunque morale, & mediate ad fidem, & affirmant non quidem primum, sed hoc postremum singulis dari, ut Didacus Alvarez lib. xi. de Auxiliis disp. 112. cuius sententiam non pauci modo amplectuntur; ceteri tamen tradunt, infidelibus negative, obsecatis quibusdam, & parvulis in utero matrum emorientibus nullum sufficiens auxilium dari, nisi dari accipiatur prout idem est, ac præparari & exhiberi, quemadmodum explicat Bannes laudato articulo concl. 6. & 8. Neque hi tantum ex Thomistis negant auxilium sufficiens recipi ab omnibus: sed alii plures, qui de Gratia styllo fusori scripferunt: quos inter principem locum obtinet clarissimus Lemos lib. 4. Panoplia P. 2. Tract. 3. post illum vero Joannes Gonzalez Romani Collegii S. Thomæ Regens, & Controversarium de Auxiliis scriptor doctissimus, Controv. v. art. 8. Mitto Autorem Historia de Auxiliis eamdem doctrinam propugnante duobus postremis capitibus libri tertii. Hos autem omnes, non more atque instituto multorum attuli, sed singulos legere non pretermisi, animadvertisens male Alvaris, & Zumel à Goneto pro hac sententia citari, male à nonnullis pro priori partem Thomistarum nobiliorem. Quod attinet ad parvulos præfocatos in utero matrum, non repertis antiquum Thomistam, qui teneat iis sufficiens auxilium applicari, si fides habenda est, habenda est autem plurima, Thomæ de Lemos cap. xv. ejusdem Tract. num. 215. & Bannacio citato art. Conclus. 5. Imo Deum nolle salutem parvolorum illorum existimavit Gabriel Vasquez, 1. p. disp. 95. & Cardinalis Sfondratus in Nodo prædest. 1. p. fecl. 1. n. 4. quamvis id nos minime probare possumus. Negant deinde auxilium sufficiens omnibus indiscriminatim conferri, præter Augustinianæ

nianæ Scholæ Doctores, Theologi Lovanienses in Censura ad Assert. 7. & in Justificat. cap. xii. & Duacenses ad eandem 7. Assert. Abulensis ad caput 4. Exodi q. 2. Nicolaus L' Herminier Tom. 4. pag. 406. & seqq. Atque hos laudavisse sufficiat.

4.
Sententia
Jansenii est
longè alia
ab hac.

Huic sententiæ acerrimi quidam Pro-pugnatores prioris vulgo dicitant acce-dere Jansenistas, ut hoc forsitan terri-culumamento novitas dogmatum vetusta-tem oppugnet. Sed quamquam Jansenius infideles & obduratos carere inter-dum gratia docuerit lib. 3. cap. 10. de Grat. Christi; cœlo tamen toto distat à Catholicorum opinione decretum Jansenianum. Ut enim stylum in hanc hæ-re-sim exercendo demonstravi, Jansenius nec gratiam sufficientem ab efficaci di-finiatam, nec indifferentiæ libertatem ad-misit; & consequenter nullam in infide-libus, nullam in obduratis gratiam statuit effetti carentem, & tamen utrosque peccare credidit in eo, quod vitare non posunt. Econtra quicunque ex Catho-licis negant gratiam conferri promiscue omnibus, nullum peccatum dari existi-mat sine indifferentia liberi arbitrii, & fatetur frequentes esse sanctas inspira-tiones, quibus resistitur. Quapropter non abs re futurum fore crediderim, si placita Scholæ vindicavero, & rigidiora emollire, falsaque revincere adoriar; uti agam, quoniam hisce de Gratia ve-litationibus diem dixi satis laxam, con-tradictis disjunctisque pronunciationibus.

5.
Deus pro
omnibus in-
stuit reme-
dia salutis.

PROP. I. Deus pro omnibus, ac singu-lis remedia salutis instituit, parav-que, exhibuit, & quantum est ex se nulli prorsus mortalium denegat supernas illu-strationes, aliarumque gratiarum bene-ficentissimam largitatem.

Prob. I. ex Scripturis. Sap. 12. v. 1, habetur. *O quam bonus & suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus?* [Cap. xviii. Ezech. 23. *Nunquid voluntas mea est mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis suis, & vivat?* Joannes 1. v. 9. *Illuminat omnem hominem.* 1. ad Timoth. 2. 4. *Qui vult omnes homines salvos fieri.* In Epist. 1. Joannis 2. 2. *Ipsè est propitiatio pro pec-catis nostris, non pro nostris autem tan-tum, sed etiam pro totius mundi.* In-numera sunt hujus generis loca ab uno quoque Theologorum collecta. Con-firmatur ex Conciliis: ex Senonenzi in decretis Fidei cap. 15. *Gratia semper est in promptu, nec momentum quidem pra-terit, in quo non stet ad ostium & pul-set.* Ex Trident. Sess. 6. cap. xi. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet &*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

facere quod possis, & petere quod non possis. Commonstratur ex Patribus; nam scri-bit Innoc. ad PP. Carthaginenses: *Deus quotidiana praefat remedia.* Serm. 16. de Passione S. Leo: *Juste instat precepto, qui precurrit auxilio.* August. Tract. in Joannem 12. *Quantum in me-dico est, sanare venit aegrotum.* Stabi-litur postremo ratione, quoniam Deus vult omnes homines salvos fieri, & pro omnium salute tradidit Unigenitum Fi-lium suum. Igitur, quantum in se est, Deus optimus, ac beneficentissimus omnes complectitur, omnium misere-tur, omnibus opitulatur.

Propositio II. Non est de fide, quod auxilium gratiæ omnibus misericorditer exhibit ac preparatum omnes reapse recipere gra-tiam omni-

6.

fide, omnes recipere gra-tiam omni-bus Præpa-ratam.

Probatur I. testimonio, & confessio-ne Adversariorum. Salmanticenses de ratam. sententia illorum, qui negant sufficien-tem gratiam recipi à singulis Tom. 5. Tract. cx. q. xiv. dub. 3. §. 1. *Prædicta opinio, inquit, probabilissima est,* & satis communis inter graves Theologos. Antoninus Massouliè differt. 4. de Gra-tia Adami q. 3. art. 2. *Compartissimum est, minimè ad errorem Jansenii perti-nere, si quis obduratis & excæcatis denegari à Deo gratiam contendere, qua precepta implent:* Cum enim in eodem Jansenii loco universalissima hæc proposi-tio referatur, *Infidelibus, excæcatis, ob-duratis, justisque etiam interdum deesse gratiam, qua possibilia sunt, ultimam de iustis partem sanctus Pontifex dun-taxat proscriptis; alteram vero intactam reliquit.* Expende Thesim Jansenianam Cap. 3. Prop. 1. Eminentissimus Gotti citato loco docet, *Catholicos Doctores loquendo de hominibus iustis convenire: At si de aliis hominibus loquamur, non ita consentire.* Benitez adversus Paulum Lugdunensem positionem hanc no-stram non solum probat, sed magna præ-terea argumentorum copia collusfrat. Vasquesi ingenuam confessionem, ac magnum simile animum video, queso, humanissime Lector, cap. 3. disp. 97. in 1. partem. Tournely de Grat. pag. edit. Ven. 634. *Unum (ait) hic diligenter observate de mera Scholæ quæstione hic, non de fide moveri quæstionem.* Hoc enim unum hic fides statuit iustis non deesse gratiam, qua possibilia ipsis sunt Dei mandata. *De solis iustis loquitur Conc. Trid. Sess. 6. cap. 11. & Can. 18.* *De solis etiam iustis actum est in prima ex quinque famosis Jansenii propositionibus.* Profert posthac prædictam P. Antonini Massouliè contestationem.

N n

II. Pro-

7.
Probatur.

II. Probatur: quis enim, nisi natura malevolus & maledicus tanquam fidei adversam traduxerit sententiam clarissimorum virorum, Lemosii, Bannesii, Ledesmæ, Goneti, Duacensis, ac Lovaniensis Academiæ, Driedonis, Gregorii, Norisii, Abulensis, aliorumque multorum, quorum nomen nulla erroris tetigit, hac saltem in parte, suspicio; scripta autem præclara studiosorum manibus teruntur, habentur in prelio, laudibusque frequentissimis exornantur?

III. Unde poterunt evincere viri docti questionem, in qua versamur, spectare ad fidem? Non ex Scripturis, quoniam his probatur duntaxat, Deum quidem omnibus opem ferre, & gratiae lumen undequaque diffundere; sed non pauca occurrunt loca minitania perversis ablatum Dominum sepem vineæ producenti labruscas, derelictum Babylonem, excæcaturum subtractione luminis oculos improborum, nec solam misericordiam & pacem, sed justitiam quoque indignationemque commemorant. Plura etiam fas est de exterioribus gratiis interpretari, nonnulla de vi & efficacia instituti remedii, multa de auxiliorum præparatione. Neque rem confident traditione, eoquod hoc ipso responso Patrum pronunciata expediuntur; & pro negativa sententia contendunt Theologi incliti stare Augustinum, Prosperum, Fulgentium, Gregorium Magnum, Thomam Aquinatem, D. Bernardum, aliorumque numerum maximum, auctoritatemque præcipuam. Atque id num verum sit, postmodum est inquirendum: ad hanc enim thesim comprobandum sufficit. id sentire Catholicos plurimos, neque omnes repugnare adversarios. Sed nec suadere poterunt sententiam suam voluntate divina generali salvandi omnes. Enimvero voluntas ista antecedens est; quam enim appellant sequentem, non est in Deo nisi comparate ad genera singulorum, & quatenus nemo salvis fit nisi Deo adjuvante & volente. Ex voluntate autem antecedente in singulis actualis gratia non derivat, sine voluntatem illam dixeris signi, non beneplaciti: sine illam explicaveris comparate ad universum humanum genus, at non ad hujus generis individua in certis circumstantiis constituta; sine ejus effectum dixeris institutionem ordinis, non consecutionem: quam postremam sententiam nos amplectimur, præcedentes duas complures alii tutantur. At ad voluntatem antecedentem uno ex his modis acceptam sat est, si remedia sint instituta, & auxilia parata. Quod etiam sufficere

ad generalem Redemptionem, cuius certissimum dogma ad sensa Patrum facrorumque Conciliorum, non ad discrepantes opiniones Scholasticorum exigendum est, demonstravi quanto capite in hæresim Jansenianam. Atque hæcum ita sint, verbis Prosperi Adversarios alloquimur:

*Jam quia summatim, ut potui, sententia vera
Decursa est: dic unde probes, quod
Gratia Christi
Nullum omnino hominem de cunctis
qui generantur
Prætereat, cui non regnum vitam-
que beatam
Impertire velit?*

PROPOSITIO III. Non est necessaria ad imputationem peccati præsens & actualis

Ad imputacionem pec-
divinæ gratiae inspiratio-

Prob. I. Sufficit ad merendum vel cati non est demerendum libertas indifferentiae quo-
ad exercitium, nec requiritur quoad necessaria actualis gra-
specificationem, sive satis est, si adit tæ inspira-
libera potestas agendi vel non agendi

quod opere ipso exercetur. At hæc libera potestas reperitur in iis etiam, qui sufficienti gratia sunt destituti. Igitur demereri possunt, & revera peccare. Minorem propositionem sequentibus momentis demonstro. Sit primum. Liberum habemus arbitrium ad malum sine gratia; non enim ad hoc vel ad illud privatum, noxiū, ac prohibitum opus voluntas est naturaliter determinata, sed omne particulare bonum sive honestum sit, sive apparet semper amandum proponitur cum indifferentia judicii, quoniam nisi bonum sit summum ac perfectissimum, & in se insperatum sine ulla specie & ænigmate, facile in eo deprehenditur ratio aliqua mali. Atqui peccando prosequitur voluntas bonum apparet, sine naturali determinatione & cum indifferentia judicii. Igitur peccat libere. Præterea Jansenio objicienti Christum promeruisse absque libertate indifferentiae, quia peccare non poterat, optime respondet, *Quod voluntas Christi licet sit determinata ad bonum, non tamen est determinata ad hoc vel illud bonum; & ideo pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium.* Est enim hæc responsio D. Thomæ 3. p. q. 18. art. 4. ad 3. Possimus ergo objicientibus hominem derelictum à gratia non peccare, quoniam est determinatus quoad specificationem ad malum, respondere, quod illius voluntas non est determinata ad hoc malum vel illud; ideoque peccat per liberum arbitrium unum aut alterum eligendo.

Rur-

Rursus: Asserebat Calvinus peccare homines extincto licet arbitrio, cum peccet etiam Diabolus arbitrio carens. At hereticum refellit doctissimus Bellarminus lib. v. de Grat. & lib. art. cap. 14. ad tertium his verbis: *Respondeo tam Angelos sanctos, quam malos demones respectu finis ultimi non habere liberum arbitrium à necessitate: tamen respectu mediorum liberum arbitrium etiam à necessitate habere, quia multa faciunt quae possunt non facere, & econtra: & in bujusmodi demones vere peccare, & bonos angelos opus vere laudabile facere; quamvis nec pœna, nec præmium essentiale crescere possit, cum utriusque sint in termino, & omnia ipsorum opera ad exercitium damnationis, vel gloriae sempiternæ pertineant.* Videte etiam Estium in lib. 2. Sent. dist. vii. §. 5. & dist. ultima lib. 4. D. Thomam 1. 2. q. 89. art. 4. Si ergo peccant in operibus deliberationis dannati ac dæmones, qui gratiam nequeunt habere, quanto magis mortales, qui illam habere possunt? Insuper Theologi clarissimi refellunt hoc argumento Jansenianos obtendentes privationem gratiæ, ut dogma suum libertati contrarium propugnant: Etiamsi nihil boni absque gratia possimus perficere, habemus tamen in faciendo malis optionem ac libertatem: Igitur ex privatione gratiæ non infertur peccandi necessitas. Et sane, me judice, facilius hoc responso illorum ora obstruuntur, quam si respondeas gratiam adesse singulis; quoniam hoc postremum in controversia est, & Janseniana consecutio pleno Catholicorum ore damnata & explosa. Neque enim, nisi omnia me fallunt, minus ego exagitavi Jansenistas eorumque tela contrivi concordissimis Scholasticorum decretis, quam alii præstinent propriis ac singularibus, licet istorum disputationes longe superent meas eruditio copia atque ornatum. Saltem ne ambitione hec videar effundere, protegit me stylus & eloquentia Petavii ita Jansenistas vellicantis lib. 1v. de Opif. sex dierum cap. ix. num. 3. *Mibi quidem profecto insulsum, & absurdum videatur, iis hominibus, qui alieni sunt à Christi gratia, liberum inesse voluntatis arbitrium ob id negare, quod vel boni nibil suscipere possunt, vel ejus saltem boni, quod naturæ superat captum: ex eoque colligere determinatam, & uni alicui sic aliquid, voluntatem, ut indifferentiam non habeat. Quid enim? non saltem eo ipso habet anticipitem, indifferentemque motionem, quod vel in malis unum quidem optare potest è plurimi-*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

bus: vel cum ipsis naturalia bona, & honesta comparare? quod ad electionis, arbitriique suspensionem, hoc est libertatem sufficit. Igitur alieni etiam à gratia, cum habeant liberum malorum ipsorum delectum, & plures species, in quibus possunt vim & facultatem suam experiri, peccant plenissima libertate.

Confirmatur præterea thesis Patrum auctoritate, & primum Augustini. Ipse Confirmatur, enim objicientibus Pelagianis excusatores se homines, qui nolunt recte vivere dicendo Gratiam, unde bene viveremus, non accepimus, nunquid respondet, non esse inexcusabiles, quia adeo unicuique sufficiens auxilium? Nullibi responsionem istam invenies. Respondet in Epist. ad Sixtum, verbis Apostoli, *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?* Respondet de Corrept. & Grat. cap. 6. *Si nondum regenerati sunt, primam esse causam, cur objurati quod sint inobedientes Deo fibi debent displicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanae creature, & non est iniqüitas apud Deum.* Si autem jam regeneratus & justificatus in malam vitam sua voluntate relabitur, certe iste non potest dicere, *Non accepi, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero amisi arbitrio.* Respondet lib. 1. Operis Imperf. n. 98. Deum ad peccata non cogere, coquod homo & peccare & non peccare potest: sed alterum horum non facit, nisi adjutus à Deo. Respondet q. 50. in Deuteronomio. *Si adjutorium Dei deficit, non ideo excusabile est hominis vitium: quoniam iudicia Dei quamvis occulta, tamen iusta sunt.* Quæ omnia sine interitu libertatis humanae accipienda esse, ostendimus capite tertio de H. Calviniana. Nequeunt autem verba Augustini intelligi de Gratia habituali, sed debent accipi de illa gratia, quæ ad conversionem, & observantiam divinorum præceptorum est necessaria, id est, de actuali; alioquin inepta esset ad objecta Pelagianorum, & Massilienium querelas S. Patris responsio; ut animadvertis Van-roy de Oeconomia Grat. cap. 4. q. 4. & Lemos memorato Tractatu Panopliæ cap. xi. Similiter Prosper in Carm. de Ingratis cap. 32. ait:

*Non autem recte, nec vere dicitur, illos
Qui sunt exortes divini munieris, &
quos
Gratia neglexit, degentes mortis in
umbra
Peccati non esse reos, quia recta gerendi
Non data sit virtus.*

N n 2

Con-

Consentient Fulgentius de Veritate Prae-
dest. cap. 20. libri 2. & S. Thomas plu-
ribus in locis productis & vindicatis à Le-
mosio cap. 14. pra narratæ lucubrationis.

10. Munitur insuper assertio nostra argu-
mentatione sequenti. *Ut homo possit
converti, non requiritur ut habeat gra-
tiam sufficientem eo ipso tempore, quo
posse dicitur, sed satis est, si habere illam
& obtainere possit. Quomodo dicitur homo
possit manducare panem, etiam cum panem
non habet, neque etiam quicquam unde
sibi panem comparet: ut etiam dicitur
videre potest, qui non habet lucem, sed
in tenebrosum carcerem injectus est, quam-
vis sine luce visurus sit nunquam. Hæc
est doctrina Lovaniensium in Justificat.
cap. xii. Reversa semper est in natura
posse recipere gratiam, ideoque semper
est in hac vita libertas in utramque par-
tem flexibilis, in malum se ipsa, & in
bonum adminiculis suffulta divinis. At-
que hæc est potentia, ut dici consuevit,
remota. Hinc Thomas Aquinas docet
illud non esse impossibile, quod possumus
cum auxilio divino, quoniam, ut Philo-
sophus ait in 3. Ethica, *Quæ per Ami-
cos possumus, aliqualiter per nos possumus.*
Ita Angelicus Doctor 1. 2. q. 109. art.
4. & 2. 2. q. 156. art. 2. Neque dicas
illusorie hoc dici, si auxilium quoque
divinum nobis desit. Deest quippe nobis
volentibus, & libere ponentibus impe-
dimentum, cum simus etiam sine gra-
tia liberi ad malum, quod optione no-
stra eligentes Domino vocanti & exten-
denti manus suas dorsa vertimus.*

Postremo, vel de infidelibus loqui-
mur, vel de credentibus. Si de illis,
aut negative infideles sunt, & non au-
dierunt Evangelium, nec potuerunt au-
dire, aut non sunt tales. Si sunt negative
infideles, impossibile illis est credere
in Christum, laborantque fidei Catholi-
cæ ignorantia invincibili. Iis infidelitatem
non imputari in peccatum, certissimum
est; cum ignorantia invincibilis tollat li-
bertatem, & excusat à culpa. Hujusmodi
ergo infideles tenentur ad solam legem
naturalē servandam, & ad bene moraliter
operandum. Ad hoc vero opusne ha-
bent gratia, aut non habent? Si opus non
habent; ecur requiritur gratia, ut impute-
tur peccatum? Si gratia indigent: non po-
nant impedimentum aliquod libero judi-
cio pratico repugnantes inscripta natu-
raliter legi; atque gratia non deerit. Si
in sunt positive: vocati sunt, & renue-
runt: id perditionis ipsorum causa est.
Denique si credunt; certe non possunt
dicere, *Non accepimus.* Ut ergo sive

fidelis, sive infidelis in excusabilis sit,
non requiritur actualis gratiae participa-
tio; sed sufficit si vel collata fuerit ali-
quando, vel causa cur non detur, ex ipso
sit repetenda, habeatque in opere ad cul-
pam imputabile libertatem indifferentiæ.

12. **PROPOSITIO IV.** Cuilibet fidieli, nisi
libere ponat obicem, adest gratia ora-
tionis, qua impetrare potest auxilium
immediate sufficiens ad implenda manda-
ta: hac tamen gratia defititus est insi-
delis.

Probatur. Fidelis enim credit sibi
mandata à Domino esse præscripta: no-
vit scriptum in Evangelio, *Petite & da-
bitur vobis:* & nisi superbe de se præsumat,
própiam infirmitatem agnoscat, &
retrahentem à bono concupiscentiam ex-
peritur. Atqui si credit, nec superbe
præsumit, habet gratiam sufficientem ad
orandum. Ut enim Augustinus scribit
de Grat. & lib. arbitrio cap. 16. *Ipsa
est fides, qua orando imperat, quod lex
imperat.* Et Epistola ad Asselicum, *Uti-
litas legis est, ut homines de sua infirmi-
tate convincat, & gratiae medicinam,
qua in Christo est, implorare compellat.*
Igitur, nisi fidelis præsumptionis obicem
ponat, gratiam habet orandi, eaque nisi
in peccatum liberæ elationis non caret.
Hinc S. Pater de Nat. & Gratia cap. 44.
ait: *Deus impossibilia non jubet: sed ju-
bendo monet, & facere quod possit, &
petere quod non possit. Quæ verba Tri-
dentini decretis sunt consecrata. Et
eodem lib. de Natura & Gratia cap. 15.
Qui voluerit, & non potuerit, nondum
se plene velle cognoscet, & oret, ut ha-
beat tantam voluntatem, quanta sufficit
ad implenda mandata.*

Ex quibus colligitur 1. non habere in-
fideles gratiam ad orandum, eo quod non
credant sibi à Deo mandata proponi, imo
neque Deum esse legislatorem cognos-
cant: unde Paulus ad Rom. x. ait:
*Quomodo invocabunt, in quem non cre-
diderunt?* Colligitur 2. fideles non sem-
per habere potentiam proximam ad oran-
dum; quoniam non semper propriam im-
becillitatem animadvertunt, & iha im-
plicati superbia, ad gratiam non conver-
tuntur juvantem: inquit Augustinus
contra duas Epist. Pelagianorum lib. 3.
cap. 7. Vide quæ scriptum contra pri-
mam Propositionem Jansenianam.

13. **PROPOSITIO V.** Nullus absque gratia
per se efficaci haberet potentiam orandi
coniunctam cum actu.

Probatur 1. ex nuper dictis: Quisquis
enim implicatur superbia, nec vincit le-
gem sitam in membris suis, & repugnan-
tem legi mentis suæ, ponit obicem ora-
tioni

14. **Nullus abs-**
que gratia
per se efficaci
habet poten-
tiam orandi
coniunctam
cum actu.

tioni facienda, nec est in potentia proxima ad orandum, ut eruditus demonstrat Norisius in Calumnia sublata cap. 3. §. 2. Atqui sine adjutorio quo, sive gratia per se efficaci non possumus presumptionem vitare, & carnem reprimere concupiscentem adversus spiritum, scribente Augustino de Corrept. & Grat. cap. xi. quod in tali certamine laborantes dari filii pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt; & cap. proximo: In infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat. Igitur sine gratia per se efficaci sedante rixam carnis & spiritus, & comprimente superbiam tumorem, hebescit vis orationis & languet.

15.
Probatur.

Deinde aut nihil probant argumentationes Augustinensium ac Thomistarum pro necessitate gratiae efficacis productae de H. P. c. ix. aut probant gratiam per se efficacem necessariam pariter esse ad orandum. Enimvero Scripturis eo loco productis equiparantur istae: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus innervabilibus*, ad Rom. VIII. 26. &, *Misi Deus Spiritum filii sui in corda vestra clamantem, Abba, Pater*, ad Galatas IV. 6. Nam ut Augustinus inquit in Epistola ad Sixcum, *Interpellat, quia interpellare nos facit; nobisque interpellandi, & gemendi inspirat affectum*. Et infra: *Non hic ait, In quo clamamus; sed ipsum Spiritum sanctum clamantem dicere maluit, quo efficitur, ut clamamus*. Ecclesia pariter orat: *Fac ea, quae tibi sunt placita postulare: Aperi Domine os meum ad benedicendum nomen sanctum tuum: Cuncta nostra oratio & operatio a te semper incipiat, & per te capta finiatur, &c.* Quibus non solum petimus potestatem orandi, sed etiam affectum, actum, initium, exercitium, & complementum. Patres quoque eodem prorsus modo de oratione loquuntur, ac de operibus reliquis. Et Augustinus quidern laudata ad Sextum Epistola etiam de oratione ait: *Adjutorium igitur Spiritus sancti sic expressum est, ut ipse facere diceretur, quod ut faceremus facit*. Probat enim eo loco ipsam orationem inter gratiae munera reperiiri, explanatque verba Pauli superius ex Epistola ad Romanos producta. De Corrept. & Grat. cap. i. demonstrat, neminem confugere ad gratiam, nisi cum a Domino gressus hominis diriguntur. Atque libro 11. de peccat. meritis cap. 19. docet necessariam esse ad orandum

certam scientiam, & videlicet delectationem, causam afferens, quod praecedit in voluntate hominis appetitus quidam propriæ potestatis, ut fiat inobedient per superbiam: quod vitium nisi adjuvante gratia supererit, nemo ad justitiam convertitur. Fulgentius in lib. 2. de Verit. Pradest. cap. 4. *Admonemur* (inquit) ut à quo nobis datur præceptum, ab ipso petamus auxilium: quod tamen non possumus petere, nisi Deus in nobis operetur & velle. Habet consimilia Prosper capite contra Collatorem tertio ac vice-

16.
Ac deduci-
tur uberior.

Si præterea orare possimus absque gratia efficaci potentia ab omni impedimentoo expedita, non absurdum erit afferre quod unum distinguit ab altero oratio sua: quod præparatio uberiorum auxiliorum non est ex prædestinatione inscrutabilis, sed ex præscientia orationis: quod efficax gratia reprobis non denegatur occulto iudicio; sed quia non orant. Quæ si affirmantur, corrui systema Augustinianæ doctrinæ, & frustra adversus Molinistas pugnamus. Cum itaque systema illud concuti nequeat: gratia per se efficax necessaria est ad orandum: quamquam voluntas, quæ est adhuc parva compare ad observantiam præceptorum, potest esse valida & robusta respectu orationis: obex enim, ne quis oret, est superbia arbitrii, per quam non convertimur ad gratiam juvantem; quo obice ablato alia restant superanda obstacula, per quæ ab observantia legis retrahimur. Idcirco ajebat S. Pater, *Qui voluerit, & non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret, &c.*

PROPOSITIO VI. Est probabilior sententia auxilia, quæ omnibus divina munificencia paravit, quibusdam aliquando deesse ob impedimenta, quæ objicit humana demeritum.

17.

Gratia deest
quibusdam
ob impedi-
menta, quæ
ponit hu-
manum de-

Probatur. Quamquam misericordissimus Deus ex massa perditionis tum puerulos in sinu immundissimarum feminarum procreatos, cum infideles inter barbaros enutritos, ac homines iniquissimos ac scelerrissimos, ut ostendat divitias misericordiae suæ, non solum perducat ad baptismum, alliciat ad fidem, moveatque ad resipiscientiam, verum etiam quos vasa honoris elegit, faciat perseverantes, & coronet in misericordia & miserationibus; sunt tamen ex his nonnulli, quibus ad ostensionem justitiae nec ampliora beneficia largit, nec renuentes illos vocat, nec trahit pervicaces,

sed

N u 3

sed occulto, at justo iudicio deserit auxilia etiam communia subtrahendo. Hi autem sufficientem gratiam non habent. Ergo, &c. Majorem probo generalibus primum argumentis. Nam gratia sufficiens donum est, nec ulla foret in Deo iniquitas si Deus illam singulis deneraret; alioquin non foret gratia, sed debitum. *Dando enim* (inquit Augustinus de Dono Pers. cap. 12.) *quibusdam quod non meretur, profecto gratuitam, & per hoc veram suam gratiam esse voluit. Non omnibus dando, quid omnes mererentur ostendit.* Et D. Thomas 1.2. q. 106. art. 3. ad 1. *Dicendum quod humam genus propter peccatum primi parentis meruit privari auxilio gratiae, & ideo quibuscunque non datur, hoc est ex iustitia, quibuscunque autem datur, hoc est ex gratia.* Et licet Augustinus de perseverantia loquatur, Thomas vero de nova lege; tenet Doctorum sanctorum argumentatio de gratia quoque sufficiente: propterea quod etiam ista donum gratuitum est, & post peccatum primi hominis indebitum beneficium. Sunt quidem aliqui huic argumento reponentes, debitam duntaxat esse gratiam sufficientem supposito legis precepto, ut imputetur ad culpan transgressio illius. At satis de hac re dictum supra in tertia positio ne. Occurrat autem mihi satis opportune praelara ratio Noristi cap. 3. Vind. §. vi. videlicet, quod peccatum Adæ non exemit homines ab observantia legis naturæ perinde obligantis peccante Adamo, vel non peccante, & tamen ipse omnè jus ad gratiam admisit. Præterea S. Pater de Corrept. & Grat. cap. xi. ait: *Nunc autem, quibus d'est tale adjutorium, jam pena peccati est; quibus autem datur, secundum gratiam datur.* Deest ergo nunc nonnullis adjutoriis sine quo. De tali enim adjutorio loqui Augustinum, non autem de efficaci, nec de sola gratia habituali, puto esse manifestissimum. Nam primo homini efficaçia gratia collata nequaquam fuit, sed accepit bonam voluntatem & gratiam sanctificantem, simul cum adjutorio, sine quo permanere in accepta iustitia non posset: quod proinde adjutorium est gratia actualis, cum sit superaddita habituali, & sufficiens tantummodo, cum sit contradictoria ab adjutorio quo, donante etiam perseverantiam. Et proculdubio de Gratia actuali necessaria infidelibus ut credere possunt, & impiis, ut convertantur, disputat S. Doctor adversus Adrumetinos. Gratia ergo sufficiens non datur juxta Augusti-

num unicuique. Sed progrediendum jam est ad particularia thesim articulatim probando.

DE PARVULIS.

Puerulis vita functis in utero matrum denegari adjutorium sufficiens inde evincitur, quod cum nondum sint capaces perceptionis & voluntatis, nulla gratia in iis locum habet, nisi exterior, id est, ministratio baptismatis. Atqui hujus modi pueris baptisma non ministratur. Ergo nulla his gratia actualis confertur.

18.
Quomodo
hoc intelli-
gendum in
parvulis.

Tam plano arguento responderi solet Deum velle iis infantibus applicari Sacramentum regenerationis, non quidem voluntate consequente, sed antecedente, qua profecto vult illorum factum. Cur autem non applicetur re ipsa, non voluntas Dei est, sed vel culpa parentum, vel series causarum secundarum immaturam mortem inferentium. At nihil movet me communis ista responsio. Primo quia ad voluntatem antecedentem spectat Sacramenti institutio, & præparatio remedii; ad voluntatem sequentem sacramenti ministratio, & remedii applicatio; ideoque concedendum est tantummodo pro iis parvulis medicinam peccati paratam & institutam; quod extra omnem controversiam positum est. Deinde causa, cur iis puerulis, non conferatur sacramentalis ablution, non est semper culpa parentum. Aliquando (inquit Augustinus Epist. 107. ad Vitaliem) *cupientibus, festinantibusque parentibus, ministris quoque voluntibus ac paratis, Deo nolente (baptisma) non datur, cum repente antequam detur expiret, pro quo ut acciperet currebat.* Unde manifestum est eos, qui bui resistunt tam perspicua veritati, non intelligere omnino qua locutione sit dictum, quod omnes homines vult Deus salvos fieri, cum tam multi salvi non fiant, non quia ipsi, sed quia Deus non vult, quia sine ulla caligine manifestatur in parvulis. Et de Dono Pers. cap. 12. *Plerumque festinantibus parentibus, & paratis ministris ut baptinus parvulo detur, Deo tamen nolente non datur, qui eum parvulum in hac vita non tenuit, ut daretur.* Quid etiam, quod aliquando parvulis infidelium filii potuit ne irent in perditionem, & filii fidelium non potuit baptimate salveneri? Accipe & haec verba ex libro contra Julianum vi. cap. 14. *Deus aliquando adoptat in filium, quem format in utero*

19.
utero immundissimæ fæmina; & aliquando non vult esse suum filium, quem format in utero filie sua. Igitur his parvulis denegatur gratia baptismatis ob originale peccatum, non ob præscientiam fututorum operum perperam iactatam à Pelagianis, non ob illorum voluntatem quam non habent contrariam, non ob culpam parentum volentium ac festinantium, quemadmodum cum Augustinus monstrat rerum experientia.

Quod vero dicunt, non teneri Deum generalem Provisorem ad perturbandum ordinem causarum secundarum, unde infertur mors peracerba; id quidem verisimum est. Sed meminisse oportet, mortem peccati primi hominis in orbem terrarum suisse inductam. Prevaricatio ergo primi hominis, quemadmodum immaturæ mortis, ita non applicationis baptismatis, causa est. Neque enim factio cogitur Deus illis infantibus subvenire, illis autem non subvenire, cum sit utrisque causa communis: aut res humanae in parvulis non divina providentia, sed fortuitis agi casibus opinabimur, cum rationales vel damnande, vel liberande sint animæ; quandoquidem nec passè cadit in terram sine voluntate patris nostri, qui in celis est. Ita Augustinus citat cap. xii. de Dono Perseverantiae. Atque his lucem afferunt quæ diximus Capite præcedenti: ubi ostendimus iusto judicio Dei privati infantes istos Sacramento regenerationis propter peccatum, quod generatione traxerunt.

DE INFIDELIBUS.

20. Quibusdam infidelibus non conferti actu gratiam sufficientem ut credant, habeant gratiam sufficiemt. An infideles haud obscure demonstratur ex Scripturam sufficiemt. Gratia enim fidei prædicationi comes esse solet, scribente Apostolo ad Rom. x. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* Interdum tamen inspirari fidem divinitus absque exteriori prædicatione, fatetur: sed beneficium hoc est extra communem ordinem, neque est temere supponendum in singulis. Ergo quibus denegatur externa prædicatione, etiam gratia necessaria ad credendum communiter subtrahitur. At prædicationem non extendi ad universos singulatum, ostendit cap. xvi. Act. Apoll. ubi vers. 6. & 7. legimus Apostolos aliquando prohibitos a Spiritu sancto, ne loquerentur verbum Dei in Asia, & cum tentarent ire in Bithyniam, non permisisse Spiritum Jesu. Igitur antequam in ea provincia Evangelium prædicaretur, perierunt permuli absque ulla fidei su-

pernæ collustratione. Successivis quoque temporibus post Apostolos innumeratas reperiunt Gentes, quibus nondum prædicatum est Evangelium, colligitur ex Augustino de Nat. & Grat. cap. ix. Epistola lxxx. ad Hesychium, & ex Prospero Carm. de Ingr. cit. 2. prop. & lib. Sent. sent. 4. & Resp. 4. ad capit. Gallorum. Patefacient & illustrabunt vim hujus argumenti quæ scribunt in Epistola Synodica PP. in Sardinia Exules, & Augustinus de Dono Perslev. cap. 19.

Probatur insuper ipsorum Sanctorum testimoniorum. Horum primus, id est, Augustinus eodem libro de Dono Pers. cap. 21. ait: *Ex duobus ætate jam grandibus PP. impiis, cur iste ita vocetur ut docuissent sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt iudicia Dei.* Apertissime distincto orationis membro docet hic Sanctus Doctor negari aliquibus non solum vocationem efficacem & congruam, sed etiam inefficacem, atque sufficientem. Quid enim sibi vult disjunctiva illa locutio, *Aut non vocetur, aut non ita vocetur?* Deinde: *Gratia sufficiens ad credendum nequit aliud esse, quam sancta de amplectenda fide cogitatio & affectio,* quam Augustinus contra Semipelagianos disputans appellat fidem inchoatam. Et hanc pariter non omnibus dari S. Doctor affirmat cap. ix. de Prædest. SS. *Fides, inquit, & inchoata & perfecta donum Dei est:* & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris literis repugnare. Sunt ergo aliqui sine gratia sufficiente ad credendum. S. Prosper laudata sent. 4. habet: *Qui dicit quod non omnes vocentur ad Gratiam, si de iis loquitur quibus Christus annunciatus non est, reprobandi non debet, quia scimus quidem in omnes fines terræ Evangelium destinatum, sed non putamus jam omnibus terræ finibus prædicatum; nec possumus dicere, quod ibi sit gratiae vocatione, ubi Matris Ecclesia abduc nulla est regeneratio.* Accedit testimonium S. Thomæ scribentis 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. *Dicendum, quod si in potestate hominis dicatur aliquid excluso auxilio gratiae, sic ad multa tenetur homo, ad que non potest sine gratia reparante, sicut ad diligendum Deum & proximum: & similiter ad credendum articulos fidei: sed tamen hoc potest cum auxilio Gratiae, quod quidem auxiliari quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur, quibus autem non datur ex justitia non datur in penam præcedentis peccati, saltem*

tem originalis, ut Augustinus dicit in lib.
de Correptione & gratia. Ergo per Di-
vum Thomam non datum omnibus suf-
ficiens adjutorium, ut credant.

22.
At rationi-
bus.

Accedunt rationes Theologice. Pri-
ma: quia fides est justificationis initium,
ut definit Tridentinum Sess. 6. cap. 8.
Quibus ergo deest Fides, deest gratia.
Nec valet, si respondeas, præter fidem
explicitam in Christum, quæ est radix
justificationis, & dispositio proximior,
dari fidem aliquam inchoatam, qualem
habuit Cornelius: nam & hæc fides
quibusdam non datur, inquit Augustinus.
Præterea: Infidelitas pure *negativa* pec-
catum non est, ut fatentur omnes contra
articulum Baji sexagesimum quintum.
Si autem omnes infideles haberent gratiam,
ut crederent, possent superare ignoran-
tiæ, nec forent infideles *nagative*: aut econtra, si superare ignoran-
tiæ possent, infidelitas *negativa* pec-
catum esset. De quo argumento legen-
dus omnino est sapientissimus Thomas
Lemos præfato loco cap. xi. Tandem:
Cum infideles sint filii iræ, filii vindictæ,
ecce Deus his omnibus gratiarum sua-
rum munera nequit denegare? An quia
Deum cognoscere possunt, & legem
naturæ quantum ad officia virtutum im-
plere? Nulla naturalis actio habet super-
naturalium Donorum meritum condi-
gnum, aut congruum. Quia viget in
illis lex, urgerque præceptum? At jam
Charybdim istam prætervecta est dispu-
tatio. Num hoc postulat lex æquitatis?
De gratia, non de pensione differitur.

23.
Responsio
adversario-
rum decla-
ratur.

His occurunt vulgari responsione,
defititudo esse infideles sufficienti gratia
ad immediate credendum, non vero re-
mota, & quæ immediate sufficiat ad di-
ligendum Deum, & bonum aliquod fa-
ciendum, per quod possint sese ad fidem
obtinendam disponere: ideoque posse
infideles omnes, quibus nunquam an-
nuntiatus est Christus, habere fidem
quantum ad aëtum remotum, & media-
tum, licet non possint quantum ad immedi-
atum & proximum. Si auxilium re-
mote sufficiens hi constituerent in collu-
strationibus nonnullis cito evolantibus,
& leviter excitantibus voluntatem, in-
terdum unicuique à Deo inspiratis, sive
in ipsa præsentia Dei, qui multimodis
per creaturam sibi servientem vocat
aversum, docet credentem, adjuvat co-
nantem: quale adjutorium admittit No-
risius in Vindicis, cap. 3. §. 6. singulis
hanc gratiam dari concederem. Cer-
tissime enim perlausum mihi est, divi-

nam misericordiam nemini defutaram,
si nemo negligeret credere quod igno-
rat.

Verum quia contendunt adeisse singu-
lis infidelibus gratiam proxime sufficien-
tem ad aëtum mediatum, sive disponen-
tem ad fidem, & adeisse singulis momen-
tis, præsertim dum urget legis præ-
ceptum, non videtur vulgaris illa re-
sponsio admittenda. Primo quia de gra-
tia remota ad credendum, sive de pri-
mo fidei initio disputat Augustinus ad
versus Semipelagianos, ubi ait donum
Dei esse, & quibusdam dari, quibusdam
non dari. Deinde quia de Corrept. &
grat. à cap. 6. ad xi. solvens objectio-
nem, quod nullus esset corrigendus,
nunquam eo confudit, ut responderet,
præsto esse unicuique gratiam sufficien-
tem ad servandam legem naturæ, quam
gratiam si non perfundarent infideles,
adesseret & donum Christianæ fidei: sed
mittens responsum istud, ait in infidelibus
causam, cur sint objurgandi, esse, quia fe-
cit Deus hominem rectum, & gratiam negat ob pravitatem primi peccati. Ad-
dit adjutorium *sine quo* omnibus in hoc
statu non dari; & alia plura, quæ pro-
duximus supra. Sunt ergo per Augus-
tinum aliqui destituti omni gratia proxi-
me sufficienti ad quaecunque opus bo-
num sive fide patratum, sive ad fidem
disponens. Ulterius S. Thomas, uti ob-
servarunt Lemosius, & Gonzales, pro-
ductis verbis ex 2. 2. q. 2. art. 5. affir-
mat in poenam præcedentis peccati sal-
tem originalis aliquibus denegari gratiam,
& ad credendum, & ad diligendu-
m Deum & proximum, id est ad
actum fidei tam immediatum, quam me-
diatum; & loquitur apertissime de Gra-
tia, non efficaci, sed sufficiente, per
quam dicitur aut fides, aut amor esse *in
hominis potestate*. Illustriora sunt, quæ
habet in 3. contra Gentes cap. 159. &
160. quæ legenda sunt cum animadver-
sionibus P. Lemos Cap. 14. n. 202. Prolixa enim sunt, ac piget referre omnia
ad amissum. Perspicua etiam sunt verba
superius allata ex 1. 2. q. 106. art. 3. De-
nique si in potestate hominis est aut dile-
ctio Dei, aut temperantia, aut alia vir-
tus, per quam disponatur ad fidem; nul-
la erit mysteriorum fidei ignorantia in-
vincibilis; quoniam si poneret medium
illud remotum, daretur proximum;
ideoque non datur, ex illatione sen-
tentiae oppositæ, illius culpâ liberâ, &
voluntariâ.

DE

DE OB DURATIS.

24. Aliquis in scelera damnabili obstinatus obduratio ruentibus subtrahi aliquando sufficientis gratiae auxilium, videtur conforme Scripturis, Patribus, & rationi. Nam Dominus per Esaiam cap. v. v. 5 & 6. ait: *Et nunc ostendam vobis, quid ego faciam vinea mea: auferam seipsem ejus & erit in direptionem, diruam manerium ejus & erit in conculcationem. Et ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur, & ascendit vepres & spinæ; & nubibus mandabo ne pluant super eam imbre.* Hæc non tantum de populo Israël, quantum de anima multiplicante peccata exponunt Ecclesiæ Patres. Est ergo aliqua anima prævaricatrix à Deo derelicta & deserta in conculcatione & direptionem. Repe-tit Dominus per Jeremiām l. 9. *Curavimus Babylonem & non est sanata, derelinquamus eam.* Quæ verba interpretatur Hieronymus Comment. in hunc locum de subtractione auxiliorum sufficientium, proferens exemplum medici, qui videns infirmitatem resistentem remediis adhibitis ægroti nulla alia medicamenta ministrat. Item de Judæis Joannis 12. v. 40. repetuntur verba Esaiæ: *Excavavit oculos eorum, & induvaravit cor eorum: ut non videant oculis, & non intelligant corde.* In quem locum ait S. Pater Tract. 53. *Sic enim excæcat, sic obdurat Deus deserendo, & non adjuvando, quod occulto judicio facere potest, iniquo non potest.* Apostolus etiamad Rom. 1. 24. ait traditos impios à Deo in desideria cordis eorum, deserendo eos, & subtrahendo lucem sapientiæ, ut diximus de H. Calviniana cap. v. Hæc ex Scripturis.

25. Probatur amplius ex Patribus.

S. P. Augustinus his verbis describit obcæcati miserrimam conditionem de Nat. & Grat. cap. 22. Nec cogitat prævaricatorem legis quam digne lux deserat veritatis. Quia desertus utique fit cæcus, & plus necesse est offendat, & cadendo vexetur, vexatusque non furgat, ut ideo tantum audiat vocem legis, quod adnonetur implorare gratiam Salvatoris. Paucis interpolatis: *Utique ista obscuratio vindicta & pena jam fuit: & tamen per banc penam id est per cordis excitatem, quæ fit deserente luce sapientiæ, in plura & gravia peccata collapsi sunt.* Et de Perf. Justitiae cap. 19. obcæcatum appellat *desertum omni lumine veritatis.* Porro qui tantum audit vocem legis, & interiori inspiratione dilectionis penitus destitutus est, nullam habet gratiam

R. P. Berti Theol. Tom. III.

sufficientem, quæ proprie ac vere sit talis. Deinde animadvertens S. Pater obviā quorundam objectionem, non peccatatos excæatos, si gratia sicut destituti, occurrit, ut diximus supra Prop. 3. dicens justissime corripi, quoniam in malam vitam sunt propria voluntate relapsi, & acceptam gratiam amiserunt suo libero in malum arbitrio. Atque de perf. Justitiae cap. 6. *Peccatum (inquit) est, cum vel non est charitas, quæ esse debet: vel minor est, quam debet; sive hoc voluntate vitari possit, sive non possit: quia si potest, præsens voluntas hoc facit. Si autem non potest, præterita voluntas hoc fecit. Et tamen vitari potest, non quando voluntas superba laudatur, sed quando humilis adjuvatur. Similia habet Prosper ad sextum Objectum Gallorum: *Priusquam à dominatione dialboli per Gratiam Dei ipsius liberetur, in illo profundo jacet, in quod se sua libertate demersit, amans interim languores suos, & pro sanitate babens quod agrotare se nescit, donec prima bæc medela conferatur ægroti, ut incipiat nosse quod langueat, & possit opem medici defiderare qua surgat.* Vides adeo impium aliquando demergi, ut infirmitatem suam nec videat, nec velit sanari, destitutum proinde omni sancta dilectione & cognitione, & peccare tamen, quia libere se mersit in pelagus iniquitatum? Et S. Thomas lib. 3. contra Gentes cap. 160. disputans de auxilio, non efficaci, non congruo, non proxime sufficiens, sed de illo, sine quo nullus habere potest ea, quæ sunt necessaria attendendum in ultimum finem, hæc de obstinatis habet: *Quamquam autem illi, qui in peccato sunt, vitare non possint per propriam potestatem, quin impedimentum gratia præsent vel ponant, nisi auxilio gratia præveniantur; nibilominus tamen hoc eis imputatur, quia hic defecetus ex culpa precedenti in eis relinquitur.* Licet ergo possit quilibet prævaricator converti potentia remota, quatenus potest recipere beneficia gratiarum omnibus preparata: licet possit plura legis præcepta implere quantum ad substantiam operis & officia virtutum, & minora impedimenta objicere gratiæ votanti: licet pecet mala sua voluntate, & libero arbitrio ad malum istud, aue illud nunquam naturaliter determinato; attamen potest in penam peccati deseriri à Deo, ut nullo excitetur stimulo conversionis, undeque noxiarum cupiditatum repugnis præpeditus. Atque hæc ex Patribus.*

Qo

Ad

26.
Et rationi-
bus.

Ad ratiocinationes quod attinet; si gratiam constituas in misericordia Dei substantialiter ubique praesentis, & adjuvantis non repugnantes; habent hanc profecto obsecrati. Si illam constituas in qualitate transeunte nobis incompta, insanus ero, si quod ignoro, aut propugnare ausim, aut refellete. At si concedis gratiam actualem esse mentis illustrationem, aut inspirationem charitatis, aut utrumque; nunquam persuadere mihi poteris, scelestissimum quempiam omni momento, etiam cum instat praeceptum, cogitatione, aut delectatione sancta quomodo libet excitari. Fallo enim, aut impudentissima mulier captans meretricios quæstus, amplexusque impudicos, avarus restrictus & furax, qui aliorum fortunas quotidie vorat, tabescens invidia, veteri similitate, & ulciscendi cupidine, aliquæ hujus generis homines traditi in desideria cordis eorum, & evanescentes in cogitationibus suis non habent continuo piam aliquam cogitationem, & voluntatem. Nam, ut Bellarminus scribit lib. 2. de Grat. & lib. arb. cap. 6. Cum vocatio, pulsus, tractus, excitatio illa Dei sit actio nostra, quamvis non libera, nempe bona cogitatio, bonumque desiderium reperire ac divinitus immixtum, quomodo fieri potest, ut non sentiantur in nobis, si sit non solum in nobis, sed etiam a nobis? Constat igitur experientia gratiam obdutatis non semper adest, eo saltem momento quo peccant, & vocationem Dei non percipiunt. Legito D. Bernardum ferm. 81. in Cantica.

27. PROPOSITIO VII. Quisquis non adjuvatur a Deo per gratia subministracionem, queri debet de prava sua voluntate, non de ipso Deo beneficentissimo gratiarum suarum largiore.

Probatur I. Quia Deus quantum est ex se gratiam largitur omnibus, ut vidimus Thesis prima. II. S. P. Augustinus de Peccato meritis lib. 2. cap. 17. ait: Nolunt homines facere quod justum est, sive quia latet an justum sit, sive quia non delectat. Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratia Dei est, qua hominum adjuvat voluntates; qua ut non adjuventur in ipsis itidem causa est, non in Deo. III. S. Thomas, ut nuper diximus, in tertio contra Gentes, ait homines per propriam voluntatem gratia ponere impedimentum: & I. 2. q. 112. art. 3. ad 2. Defendit gratia prima causa est ex nobis, sed collationis gratia prima causa est ex Deo, secundum illud Osee 13. Perditio tua Israël, tantummodo ex me auxilium tuum.

IV. Cum inclinatio rationalis appetitus ob corruptionem sequatur bonum privatum, licet indifferenter & libere, dum ad illud convertitur, retrahit mentem ab incommutabili veritate, & animum flecit ad voluntates noxias, ut quæstionibus precedentibus demonstravi: atque ita obsecratur deserente luce sapientiae ob pravam inclinationem, cui libere obtemperat.

Nec te moveat, quod hanc pravam inclinationem refrenare, & gratia impe- 28. Objecatio Pe-
dimenta non posse nemo possit sine fine lagianorum
gratia. Hæc est objecatio Pelagianorum, refutatur. quam Augustinus solvit lib. 1. ad Bonifacium cap. 2. scribens: Liberum arbitrium usque adeo in peccatore non perire, ut per illud peccent maxime omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libert. Unde & Apostolus, cum essetis, inquit, servi peccati, liberi fuistis justitiae. Ecce offenduntur etiam peccato minime potuisse nisi alia libertate servire. Liberi ergo a justitia non sunt, nisi arbitrio voluntatis; liberi autem a peccato non sunt nisi gratia Salvatoris. Igitur sine gratia habetur liberum arbitrium sufficiens ad peccandum, & ad ponendum impedimentum ipsi gratia, licet sine gratia non sit liberum arbitrium sufficiens ad vitandum hoc impedimentum, & ad faciendam justitiam. Et ratio est, quia homo alienus a gratia habet circa actus singulos peccati liberam, & indifferenter optionem, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 8. ad 1. & demonstratum est Thesis 3. Hac methodo his pertractatis, constat omne opus Omnipotens esse aut justitiam, aut pietatem, & utrumque bonum in terras descendere, deseriri & damnari elatos, & humiles augeri donis, quemadmodum ajebat Prosper in Epigrammate. Constat præterea Majores nostros non immanem ac ferream, sed æquissimam, & ad coercendos impios aptissimam tradidisse doctrinam: quamquam pia est etiam, probabilis, & Catholica sententia contraria plurimorum Doctorum suffragio probata.

OBJECTIONES REFERUNTUR ET REFUTANTUR.

Momenta illorum Doctorum ex dictis eliduntur facilime: at ne quid prætermittamus ad Tironum rudimentum & commodum, ea nunc subjecimus diluenda. Aliqua deponunt ex Scripturis, nonnulla ex definitionibus Ecclesie, quædam ex Patribus, alia ex Theologis

29.
Objecatio
Scripturae

gicis argumentis. Hauriunt ex priori fonte sequentia. Legimus Deum optimum maximum omnes hortari, ut ad illum convertantur, uti Ezech. 33. v. 11. clamitare in capite turbarum, & in foribus portarum urbis proferre verba sua, ut Prov. 1. v. 20. stare ad ostium, & pulsare, ut Apocalypses tertio, v. 20. Rursus Deum velle omnes homines salvos fieri, ad Timoth. 1. cap. 2. v. 4. nolle aliquos perire 2. Petri 3. v. 9. pro omnibus filium suum tradidisse 2. ad Corinth. 5. v. 14. Rursus illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum, apud Joann. 1. v. 9. neminem se abscondere à calore ejus in Psalmo 18. v. 7. Præterea conqueritur per Esaiam 5. v. 4. *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ?* Et Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos? At non daret singulis vires sufficientes, quo jure assereret se velle conversionem peccatorum? quid clamitaret, & pulsaret ad ostium? quomodo illuminaret omnem hominem, & calorem suum undeaque diffundaret? quomodo vineæ omnem culturam adhibisset? Cunctis ergo & singulis gratiarum sufficientium dona largitur.*

30.
Solviur.

Generalis responsio est principio Deum quantum in se est gratiam singulis paruisse, illam exhibere universis, conferre etiam volentibus & potentibus; & reluctantiam, tenebras, cæcitatem pendere ab humanæ voluntatis arbitrio. Deinde vocare omnes per lumen rationis, quo duce omnes percipiunt Dei existentiam, & naturalem legem honestatis ac veritatis, ita, ut sint inexcusabiles, si Deum non glorificant, turpescere voluptates sectentur: nam si præcedit lumen rationis, libera optio malorum, & electionis potestas; habetur plenissima libertas ad malum, licet ad bonum necessaria sit gratia. Insuper etiam speciale adjutorium elargiri omnibus, secundam distributionem quam vocant *accommodam*. Hæc responsio ex ipsis Scripturis insertur. Vidimus enim supra quibusdam non prædicari Evangelium Spiritu sancto prohibente, derelinqui Babylonem, auferri sepem vineæ & dirui maceriam, ambulare complures in tenebris, & umbra mortis, excæcari oculos impiorum, ne videant. Est etiam familiare divinis eloquii, ut omnes nonnunquam dicant, nec tamen singulos velint intelligi; ut probat in lib. de Incarnat. & Gratia Fulgentius ex consimilibus Scripturaræ locis, *In novissimis diebus effundam Spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri:*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

Omnis gentes, quasunque fecisti, vident, & adorabunt coram te, Domine: Concluist Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur, &c. Quis enim dixerit singulos homines prophetasse, singulos venisse ad fidem, singulos consecutos fuisse misericordiam? Vult ergo Deus omnium conversionem, clamat, pulsat, illuminat, vineæ culturam adhibet, si consideras universitatem humani generis, institutione, ac præparatione gratiarum; si autem homines singulos in individuo, largitate & distributione inæquali, adeo ut illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; illum ipsis, ipsum illo modo secundum æquitatis secreta rationem, & excellentiam sua potestatis, ut Augustinus docet lib. 2. de Peccat. mer. cap. 5.

Est præterea quid ad omnia singillatim possimus respondere. Nam Ezechieli xxxiiii. domui Israël sceleris objicione declaratur, nec dominus Judæos per se, sed per Prophetam alloquitur: *Tu ergo, fili hominis, dic ad Dominum Israël:* ideoque & de solis credentibus, & de solis gratiis exterioribus textus ille concludit. Nam per gratiam internam loquitur Deus illapsu, & subministratio Spiritus sui, nec objurgat & invitat tantummodo, sed etiam inspirat suavitatem ac dilectionem. In Proverbiorum 1. ad Judæos pariter dirigitur oratio, & in mundi Opificio, in promulgatione Legis, & in Prophetarum oraculis sapientia Dei commendatur. In tertio Apocalypsis non dicitur Deus pulsare ad ostium singulorum, nec semper: & satis superque verbis Bellarmi nuper productis exploditur hæc objectio. Attamen si omnium, excepto nemine, velis corda interiori gratia pulsari, necesse non est, ut id fiat singulis momentis vel horis, nec etiam urgente præcepto, sed certis temporibus ad Creatoris beneplacitum. Adde ibi orationem institui de prædilectionis, & ovibus, quarum Christus est Pastor, ut constat verlu præcedenti, & expressione verborum. De voluntate salvandi omnes, & generali humani generis redemptione, satis dixi in primo volumine cap. 1. libri v. ad 2. & 5. Propositionem Jansenii, ac prop. 2. hujus Capitis.

In Evangelio Joannis dicitur Verbum lux vera, quæ illuminat omnem hominem, primo per lumen rationis & legem Scripturam, omni creaturæ rationali impressam immutabilis veritatis, juxta illud Psalmi 14. *Signatum est super nos lumen voluntus tui, Domine, ut explicat S. Thomas*

O o 2

32.

in

in hunc locum 2. non quia nullus est bonum, qui non illuminetur, sed quia nisi ab ipso nullus illuminatur, ait S. Pater cap. 103. Enchiridii. 3. quia non ad unum populum venit, ut Moyses, & Prophetæ, sed ad prædicandum Evangelium omnicreaturæ. Atque ita hoc uno verbo demonstratur Dei Filius Conditor, Legislator, & Redemptor universorum, ad differentiam Joannis, de quo cum esset illuminatus à Deo, & venisset vox, & testimonium Reparatoris, dicitur versu proximo, Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Ceterum confirmat locus iste sententiam nostram. Si enim ipse est lumen, si ab ipso recesseris, nec in lumine eris: & quid de te sequetur? Quod dixit de impiis: Fiat via illorum tenebræ, & luxuriam: ait Augustinus Conc. v. in Psalm. 103. Idem Evangelista cap. 3. v. 19. Lux, inquit, venit in mundum: & diluxerunt homines magis tenebras, quam lucem. Prætermittenda non est insignis comparatio D. Thomæ 1. 2. q. 79. art. 3. petita à Sole, qui licet quantum est de se omnia corpora illuminet, si quod tamen impedimentum inveniat in aliquo corpore, relinquit illud tenebrosum, sicut patet de domo, cuius fenestra sunt clausæ: sed tamen illius obscuracionis nullo modo causa est sol, sed causa ejus est solum ille, qui claudit fenestram. Ita Deus lumen gratiae interius non immittit illis, in quibus obstaculum invenit, &c. Notat tamen ibidem S. Doctor Deum hoc agere propriò judicio, ideoque esse causam excæcationis, non prout est illa motus animi humani inharentis malo, sed prout est subtraditio gratiae, unde sequitur quod mens divinitus non illuminetur, & cor non emolliatur ad recte vivendum. Esaias & Evangelista Matthæus loquuntur de Judæorum Synagoga: & præterea sententiæ nostræ vim addunt consequentibus verbis. Nam ille ait, Auferam sepem ejus, & erit in direptionem: iste autem, Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.

33.
Objetio ex
Definitioni
bus Ecclesiæ.

Ex definitionibus Ecclesiæ hæc promunt. In cap. Firmiter definitum est hominem lapsum per veram posse semper penitentiam reparari. Statutum à Tridentina Synodo Sess. 6. cap. xi. quod Deus sua gratia semel justificatos non deserit. Senonensis in decreto 15. de lib. arbitrio hæc est perspicua sententia: Nec tamen tanta gratia necessitas libero præjudicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non sit ad ostium, &

pulset. Consimilia protulit Colonensis in Enchiridio de Sacramento Penitentia; Nullus est peccator tam sceleratus, cui Deus, quoad in hac vita superflues fuerit, banc gratiam penitus subtrahat.

Facile est hæc discutere. In Cap. Firmiter rectissime dicitur posse hominem lapsum per penitentiam reparari, quoniam potest Deus illum gratia prævenire. Apposite Augustinus de Nat. & Grat. cap. 23. Nemo dicit sic hominem factum, ut de justitia quidem possit in peccatum ire, & de peccato ad justitiam redire non possit: sed ut in peccatum ire, sufficit ei liberum arbitrium; ut autem redeat ad justitiam opus habet medico, quia sanus non est, opus habet vivificatore, quia mortuus est. Et tamen hunc medicum aliquando deferere impium, tradit paulo infra Augustinus. Addo laudati Canonis sensum esse quod possint per penitentiam deleri peccata post baptismum patrata, nec relapsorum crimina sint irremissibilia. Ait enim: Et si post susceptionem baptismatis quisquam prolapsus fuerit; peccatum per veram potest semper penitentiam reparari. Tridentinum de Justificatis aperte loquitur: nostramque sententiam confirmat. Nam si non deserit Deus, nisi deseratur; ergo si deseratur, deserit. Ita S. Pater citato lib. cap. 22. 23. 26. 29. & aliis locis supra citatis prop. 6. Vide & Adversariorum nostrorum Confessionem thesi 2. Senonense, & Colonensi Concilium Provincialia sunt. Præterea illud ait adesse semper gratiam, quatenus est in promptu, scilicet singulis preparata; & omni momento Deum stare ad ostium, & pulsare, non tamen singulos homines interius sentire pulsantem alio sensum strepitum, & specierum varietate distractos. At si non habent interiorem sensum, nempe piam cogitationem, & bonum desiderium, gratia exterior est, non interna. Colonensis Synodus consulto addidit particulam penitus, ut intelligas cuilibet sceleratissimo peccatori, quandiu est in via, non subtrahi gratiam omnino, quoniam interdum recipit illustrationes, aut saltem ius habet ad Sacraenta, quibus peccata delentur. Adverte, nec adversarios nostros afferere, Deum semper, omni momento, & incessanter sanctas cogitationes, & pia desideria excitare in singulorum animis. Rursus sententiâ nostrâ, etiamsi quocunque momento adest sententis cogitatio; si nullam inspiraret deletionem cordi immerso pravis cupiditatibus, non esset hæc gratia vere sufficiens.

Nam

Nam Gratia Christi est inspiratio sanctæ dilectionis, ut probatum est de H. Pelagiana. Denique oportet distingue inter gratiam increatam, quæ est divina misericordia præveniens actus nostros indeliberatos, & inter gratiam creatam, quæ est ab actibus indeliberatis indistincta; quemadmodum aliud est lumen rationis, & lex immutabilis veritatis affulgens menti, aliud ipsa mentis perceptio. Misericordia, & veritas singulis adest, ideoque gratia increata, scilicet ipse Deus. Verum si libere, non aliqua necessitate collustrat mentem, & excitat delectationem. Igitur sicut semper, & omni momento est in mente nostra æterna lex veritatis illam irradians & collustrans, nec tamen semper est rectum iudicium mentis nostræ, eoquod sese convertat non ad illam æternam legem, sed ad fluxas sensuum imagines: ita semper adest misericordia Dei, & gratia increata, nec tamen semper est sancta cogitatio & pia animi affectio in animo mortaliuum hominum, quia non ad misericordiam juvantem se convertit humiliter, sed ad amorem sui, & ad sensuum illecebras. Idcirco non semper adest gratia, quæ sita est in sancta inspiratione, & motu vitali: de qua præsens fervet disceptatio.

34.
Objecio ex
Canonibus
Concilio-
rum.

Accedit ad Canones Conciliorum propositio damnata ab Alexandro VIII. anno 1690. *Paganis, Judæi, Hæretici, alijq[ue] bujus generis, nullum omnino accipiunt à Jesu Christo influxum; adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficiente.* Sed merito proscripta est; primo quoniam profertur *indefinita*; atque sunt inter Paganos & Judæos quamplurimi, quibus gratia confertur; ut diximus de Polemone, & de Cornelio. Præterea Infidelium complures aut degunt inter Christianos, aut audierunt ab iis Evangelium, cuius prædicatio non solum est beneficium Christi notitiam suppeditans, ne sit inexcusabilis infidelitas ipsum, sed etiam solet conjungi cum internis gratiæ illustrationibus, quæ tamen à nimium addictis cultui idolorum, sive consuetudini abrogatorum legalium cito evolant, atque extinguntur. Est etiam probabilius omnes homines gratiæ motionem aliquam per vitæ decursum experiri, sed tenuim admodum, & veluti semen sparsum fecus viam, vel inter spinas conculcatum & suffocatum. Singularis denique patet semper aditus ad misericordiam, ad Ecclesiam, ad Sacraenta, ad medicinam, & ad Aquam & Sanguinem fluentem è latere Redemptoris.

Depromunt ex libris Patrum quæ se- 35.
quuntur. S. Augustinus de lib. arb. cap. 18. *Objecio ex*
& de Natura & Grat. cap. 67. *adversus Patribus.*
eos, qui de ignorantia, & difficultatis poena ex Adam transfusa queruntur, scribit: *Recte enim fortasse quererentur, si erroris & libidinis nullus hominum viator existaret: cum vero ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi Dominu[m] servientem aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligenter adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras, &c.*

Joannes Gonzales, & Thomas de Lemos respondent Augustinum afferere, *Præcipue S. Augustini.*

quod nullus juste afferre potest in sui excusationem ignorantiam, quia Deus aut per legem scriptam, aut per naturalem, aut per Evangelii prædicationem homines omnes instruit & vocat: & recte, nam qui negat unum esse Deum, superare potest ignorantiam intimâ conscientiâ sui ipsius, rerumque aspectabilium contemplatione: & qui ignorat mysteria fidei, potest ea audire ab Evangelizantibus; & si non potest, non ei imputatur ad culpam. Animadvertisit scilicet Augustinus dixisse, *Per creaturam sibi Dominu[m] servientem; ne inde inferas semper vocare se ipso, & per internam subministracionem Spiritus sancti. Proximo cap. 68.* ipse Augustinus hanc responsonem insinuat, docens, quomodo infideles ad fidem excitentur Christianis exhortationibus, Christiani autem concutiantur terroribus, & præmiorum laudibus eriguntur. Hæc gratia sat est, ut sint inexcusabiles, & possint remota potentia querere quod ignorant. Insuper animadverto, aliud esse Deum vocare, aliud esse præsentem ut vocet. Illud actualem gratiæ subministrationem, istud vero præparationem significat, & increatam gratiam interdum ab animorum nostrorum motione sejunctam, ut jam explicavi. Et Augustinus quidem, non ait, Deum vocare omnes, sed esse *præsens* ut vocet. Si velis etiam cunctis immitti quasdam bonas cogitationes certis temporibus, sed quæ leviter excitent, ut intellectus alio statim evolet, & evanescent in cogitationibus suis; est sententia Norissi, cui non repugno.

Addunt Adversarii S. P. Augustinum serm. 2. in Psalm. 58. hæc habere: *Si nolis curari vulnus tuum, admonet, ut sionem ex cureris; & aversum revocat, & refugientem quodam modo ad se venire compellit & attrahit. In omnibus implet quod dictum est, Misericordia ejus prævenit* 37.
*Urgentobj. codem im-
me.*

me. In Psalm. 102. *Vocat undique ad correptionem, vocat undique ad panitentiam, vocat beneficiis creature, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolacionis.*

Verum quid hæc? Constat in Psalmum 58. S. Patrem de iis loqui, quorum Dominus susceptor factus est, ut in omnibus eorum operibus singularem exerceat providentiam. Atque sic hoc testimonium aliquid evinceret; adeset singulis non solum gratia sufficiens, sed & congrua, viætrix, efficax, & quodammodo compellens & attrahens. Addit præterea ibidem S. Doctor, omnipotentem medicum non renuntiare ad aliquem, sed *Opus est*, inquit, *ut curari velis, opus est, ut manus ejus non refugias.* Quod si refugias, *odit repellentem manus suas*, ait Enarrat. in Ps. 102. unde altera objecio depromitur. Hæc propterea eadem responce revincitur. Quamquam commemorantur ibidem omnia genera vocationum, externæ; interioris, communis, specialis, quas omnes singulis impendi neminem puto dictatum. Profert nonnulla alia Augustini loca Tournely P. 2. de Grat. q. 8. art. 3. quæ apertissime sunt accipienda de lege naturæ & lumine rationis omnibus indicito, eodem Auctore non reluctance: unde merito pratermittuntur.

Habetur in expositione quarundam Prop. ex Epistola ad Romanos prop. 62. de Pharaone celebris locus: *Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaret, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat: sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur.* Hunc locum avide quidam arripiunt, objicientes non impurandum esse peccatum, si gratia non adsit, quemadmodum nec imputatum est Pharaoni.

Ast si totum argumentum concedatur, nonne sequitur Paraoni, & obduratis huic similibus gratiam sufficientem fuisse sublatam? Si ulterius reponamus editum opus istud ab Augustino adhuc Presbytero, cum nondum divinæ gratiae percipisset arcana; nonne id liquet ex cap. 23. primi libri Retractionum? Sed confirmat hæc Augustini sententia, quod alibi tradidit de Obduratis, scilicet hos peccare, quia licet deferti à gratia necesse sit, ut offendant, & cadendo vexentur; nihilominus illis imputatur peccatum, quoniam prævaricatores legis digne lux deseruit veritatis. Sensus quippe est Pharaonem non ideo peccasse, quia ob-

durato corde obtemperare non poterat, si enim cæcitas omnino esset involunta, nullum foret peccatum: sed ideo peccasse, quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur. Hunc sensum demonstrant quæ sequuntur immediate: *Sicut enim in his, quos elegit Deus, non opera, sed fides inchoat meritum, ut per munus Dei bene operentur: sic in his, quos damnat, infidelitas & impietas inchoat pœna meritorum, ut per ipsam pœnam etiam male operentur.* Igitur per ipsam quoque obdurbationem peccant improbi, in quantum ipsa obdurbatione est pœna præcedentis peccati, ut pluribus explicat Sanctus Doctor eodem loco, & citato capite tertio ac vicesimo Retractionum.

40.
Objecio ex
Prospero.

Mutuantur ex Prospero quæ sequuntur. I. Libro 2. de Vocat. Gent. cap. 5. ait: *Adhibita semper est universis hominibus quædam supernæ mensura doctrina, quæ etiæ paucioris, occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen, sicut Dominus judicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium.* II. Eodem libro cap. 14. hæc habet: *Neque ob hoc excusabiles sunt nationes, quæ alienatae à conversione Israël spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo sub ignorantia tenebris perierunt, quia hæc abundantia gratiæ, quæ nunc universum mundum rigat, pari antea largitate non fluxit.* III. Cap. 29. ait: *Universitatibus hominum ita multiplex, atque ineffabilis bonitas Dei consuluit semper & consultit, ut neque ulli parentium excusatio suppetat de abnegato sibi lumine veritatis, neque cuiquam sit liberum de sua justitia gloriari.* IV. De parvulis sine baptismo morientibus hæc est præclara & manifesta sententia Prosperi cap. 23. *Non irreligiosis arbitror credi, nec inconvenienter intelligi, quod isti puerorum dierum bonines ad illam pertineant gratia partem, quæ semper universis est impensa nationibus, qua utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eosdem juarentur.* V. Addunt Stephanus Desamps, & Hon. Tournely illustre testimonium Pauli Orosii in libro de Arbitrii libertate: *Mea semper hæc est fidelis atque indubitate sententia, Deum adjutorium suum non solum in Corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob creditum fidem gratiæ sue dona largitur, verum etiam universis in hoc mundo gentibus propter longanimentem sui, aeternamque clementiam subministrare, non ut tu afferis cum discipulo tuo Cœlestio, cui jam apud Africam Synodus occulta illa impiorum dogmatum natura contusa est, in solo naturali bono, & in libero arbitrio generaliter universis unam gratiam contributam;* sed

38.
Secundo.

39.
Responsio ad
adducta.

sed speciatim quotidie per tempora, per dies, per momenta, per atomas, & cunctis, & singulis ministrare. Et infra, Evidenter declaratum est nemini hominum deesse Dei adjutorium, praesertim cum seductor infestet, & infest infirmitas.

31.
Responsio
prima.

Possum cum Eruditis viris respondere libros de Vocatione Gentium non esse Prospere: quod probari potest his testimoniis directe pugnantibus cum aliis, que habentur in responsionibus ad Obiecta Massiliensem, & in Carmine de Ingatis; ubi generalem voluntatem salvandi omnes, & communem humani generis Redemptionem explicat per institutionem & efficaciam remedii, non per actualem gratiae largitionem, ut ostendimus de H. Janseniana cap. 4. & hoc in quo versamur th. 2. 3. & 6. Vide & Norrisium lib. 2. H. P. cap. xiv. Brevi itaque responderi potest, hunc Auctorem, & etiam Orosium, medium quid sapere inter Semipelagianos, & Augustinum.

42.
Responsio
secunda.

Horum tamen admissa auctoritate, nil conficit pro Scholasticis omnia adversus nos pugnaciter conjicientibus. Auctor enim priorum librorum conatur ostendere etiam Gentiles, homisque universos à fide alienos habuisse gratiam quamdam communem, & veritatis notitiam in dispositione elementorum mundi, per quam possent optime percipere unius supremi Numinis existentiam, ita ut essent in cultu Deorum inexcusabiles; etiam si minime receperissent internas & invisibilis illustrations, quae sunt dona gratiarum specia- lia. Sat esset titulum capituli 5. libri 1. perlegere: *Omnis in elementis accepisse præcepta legalia, ut sint inexcusabiles in idolatria.* Sed quoniam titulis carent Ms. vetustiora, verba Auctoris exscribamus. *Quanvis ergo haec, inquit, & multa similia veritatis Scriptura pronuntiet, secundum ipsam tamen credimus & piissime confitemur, quod nunquam universitate hominum divinae providentiae cura defuerit. Quæ licet exceptum sibi populum specialibus ad pietatem direxerit institutis, nulli tamen nationi hominum bonitatis sua dona subtraxit, ut & propheticas voces, & præcepta legalia convincerentur in elementorum obsequiis ac ac testimonis accepisse: unde & inexcusabiles facti sunt, quia Deo sibi dona fecerunt, & quæ creata erant ad utendum, venerati sunt ad colendum.* Internam autem inspirationem gratiae communem non esse, scribit diserte cap. 3. *Incognoscibiles illuminationum dilationes, inter quas utique multi in infidelitate deficiunt, non solum in populis remotioribus impiorum, sed etiam in civitatibus fidelium*

per plurimas domos & familias novimus fieri, &c. De notitia igitur legis, non de gratia speciali loquitur iste Auctor. Confer modo verba nobis objecta, & videbis non solum perperam aduersus nos usurpari, sed etiam Adversarios nostros revincere. Gratia enim, de qua disputamus, non solum sufficit ad testimonium, sed etiam ad remedium, neque est sola notitia veritatis distributa in elementis, & reddent inexcusabilem idololatrarum perfidiam, sed interior illuminatio, & inspiratio charitatis, sine qua plurimi sub ignorantiae tenbris perierunt. Atqui auctor librorum de Vocab. Gent. ait impensam omnibus gratiam sufficientem ad testimonium, & notitiam in elementorum obsequiis, per quam nulli pereuentum suppetat excusatio; & quibusdam tantum gratiam sufficientem ad remedium, & specialem ac supernaturalem inspirationem. Ergo affirmat Gratiam, de qua disputatur, pluribus denegari.

43.
De parvulis cap. 21. præcedenti de-
finite pronuntiat, super eos illam manere Objecio ex
sentientiam, quam humananum genus præ- alii Pauli-
varicatione primi parentis excepit. bus.

De immaturitate vero mortis non esse rationem conquerendi, cum semel in naturam nostram per peccatum ingressa mortalitas obnoxium sibi omnis vita nostra fecerit diem. Hæc est ergo causa cur plurimi rapiantur sine baptismo, & non semper neglectus parentum. Dum ergo seq. cap. 23. ait, etiam parvulos paucorum dierum ad illam pertinere gratiae partem, quæ semper universis est impensa nationibus, loquitur de notitia veritatis, quam horum parvolorum parentes potuerunt accipere ab obsequiis & testimoniis elementorum, & negligentes non studuerunt sibi ac posteris consulere veram amplectendo religionem. Nam cap. 25. sequenti docet gratiam, quam universis generationibus Deus indifferenter impedit, esse testimonium elementorum, per quod ad querendum verum Deum possunt homines adjuvari. Gabriel Vasquez disp. 96. cap. 2. interpretatur postrem locum de parvulis, qui aliquandiu vivunt, & quibus parentum cura negligit subvenire, eoquod appellantur paucorum dierum homines. Est autem interpretatio, ut arbitror, falsa, & duobus hisce vocabulis male affixa.

Orosius autem contra Pelagianos assidentes posse unumquemque per naturam & liberum arbitrium salutem querere & ingemiscere, licet adjutorio Dei tandem tribuerent consecutionem salutis, & objicientibus exemplum Zachæi, qui desiderabat Deum videre, & ideo salus do-

mui

mai ejus facta est, ait: *Nunquid si unus credidit, statim universa domus sine peccato fuit, cui tunc utique Majore domus credente initium salutis fuit?* En aperte scribit Orosius, familiam Zachæi, antequam ipse crederet, non habuisse initium illud salutis, idest posse querere & ingemiscere, quale initium statuebat Pelagius in natura, & in libero arbitrio. Habet ergo Orosium nobiscum consentientem. Ex iila vero responsione Orosii emergit statim objectio altera Pelagianorum: *Quomodo ergo peccant, qui destituti sunt gratia, & non habent ex se posse querere & ingemiscere?* Huic objectioni occurrit Orosius dicens, Gratiam quæ necessaria est ad libertatem peccandi non esse illam specialem, quam Cœlestius & Pelagius putant in solo bono naturæ singulis contributam; sed notiam veritatis & lumen ipsum rationis adjutum testimonio, & distributione elementorum, atque id per atomos & per momenta singulis ministrari, & necessarium esse ne imputetur peccatum; licet ad recte agendum requiratur præterea gratia specialis à natura & à libero arbitrio diversa. Sequitur enim post verba, quæ producta sunt, hæc immediata periodus: *Dicit enim Scriptura, Qui facit solem suum oriiri super bonos & malos. At tu forte respondes: Ordinem suum composita bene natura custodit, ac per hoc Deus elementariis simul cursibus constitutis facit inde, quæ facit. Quid ergo de illa sententia parte, quæ sequitur, opinaris? Dat pluviam super justos, & injustos. Utique qui dat, cum vult dat, & ubi vult dat, vel dispensando dispositam constitutionem, vel effundendo propriam largitatem.*

44.
Objecio ex
D. Thoma.

Quæ ex D. Thoma objiciuntur; hæc sunt præcipua. I. Q. 14. de verit. art. 11. ait: *Si aliquis nutritus in sylvis, vel inter bruta animalia ductum rationis naturalis sequevetur in appetitu boni & fuga mali, certissime est credendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium.* II. In cap. 12. ad Hebræos ait: *Gratia nulli deficit, sed omnibus quantum in se est communicat, sicut nec sol deficit oculis cæcis.* III. 1. p. q. 49. art. 2. Deus inquit, non deficit, ab agendo quod est necessarium ad salutem. IV. In 1. 2. q. 106. art. 2. ad 2. hæc habet: *Lex nova quantum est ex se auxilium dat ad non peccandum.*

45.
Solvitur.

Respondent ad 1. Thomas de Lemos, & Thomistæ alii, utique id eventurum,

sed puer ille non posset sequi ductum rationis sine gratia, quæ per D. Thomam quibusdam datur, quibusdam non datur. Ut enim demonstratum est questionibus præcedentibus ex eodem Doct. Angelico 1. 2. q. 109. art. 3. *Appetitus voluntatis rationalis sequitur propter corruptionem naturæ bonum privatum, nisi sanetur per gratiam Dei.* Quod in puerilo continget ex carnis concupiscentia progenito. Aliqui interpretantur beatum Thomam de puer baptizato: quem certe gratia sanctificante exornatum Deus non desereret, nisi ille se à Deo averteret libero voluntatis arbitrio. Ego ulterius fateor illi puero supernam aliquam illustrationem non defutaram, quam tamen penalis cæcitas dispelleret, & voluntas ad malum proclivis pestundaret. Testimonia reliqua demonstrant tantummodo Deum quantum in se est auxilia omnibus præparasse, eaque subministrare nullum ponentibus impedimentum: quamquam istud non ponere, aut removere munus sit gratiæ, quæ aliquibus denegatur, ut docet Angelicus in 111. contra gentes c. 160. & ipsalect. 3. in c. 12. ad Hebræos.

Denique momentum gravissimum putant, quod prop. 3. expunimus, de libertate necessaria ad peccatum. Omnipotens non quippe tenendum est, nullum esse peccatorem in hac vita qui & libere non peccet, & penitere, & mandata servare non possit. Scribit id post D. Thomam 3. p. q. 86. art. 1. universa Schola Thomistarum, ut demonstrat Tournely de Grat. p. 637. & seq. At sine gratia homo in peccatum necessitate prolabitur, nec penitere potest, nec recte agere. Singulis ergo momentis gratia sufficiens adest cuilibet etiam obsecratissimo peccatori. Hoc argumentum complures Thomistarum à sententia majorum alienavit. Percipere etenim non valent quomodo præcepta Dei sint possibilia, si denegetur auxilium, quo opitulante possunt impleari. Si respondeas cum D. Thoma, non esse impossibilia, quoniam possumus gratiam à divina liberalitate accipere, nec reputatur impossibile quod possumus per amicos; id verum esse fatentur, si amici præbeant auxilium: at si amici, ut hominii solent, miseris nos derelinquant, quomodo possumus spem locare in praefidio amicorum? Accedit quod libertas tantum ad malum etiam in dæmonibus viget; impium est autem & horrendum damnatos viatoribus comparare. Quis etiam credit æquissimum rectissimumque Judicem plectere reum, cui non est amplius ad bene agendum libertas? Hæc & consimilia plura Theologi non vulgares. Huic

47.
Rejicitur.

Huic præcipue argumentationi obvia est ex 3. thesi responsio. Non esse peccatum, ubi non est libertas, & omnia præcepta esse imp̄missimis etiam & obcœcatis possibilia potentia saltem remota, est prorsus indubitatum. Majorem itaque concedimus, animadverentes tantum per celebres Thomistas affirmare quidem Deum nemini denegare auxilium, & etiam singulis dare, in quantum dare idem est ac præparare & exhibere, non autem prout opponitur verbo accipere; ut testatur Gonzales, & proculdubio docet Bannes, quem primum opponunt. Dissentiri aliquos fatemur: sed eruditus Lemosius ait id se vehementer mirari, & Doctores istos S. Thomæ doctrinam deferere, & contraria assentiri. Legatur caput 20. de Gratia sufficiente n. 301. tract. 3. 2. p. tom. 4. Panoplia. Ad minorem dico nullam esse in peccando necessitatem, sed libertatem indifferentiæ quantum ad exercitium, id est in optione malorum. Imo S. Thomas doabsolute, quod, potest contingere quod aliquis sit impotens ad faciendum quod oportet: quod si sit propter ejus culpam præcedentem, puta cum aliquis de sero se inebriavit, & non potest surgere ad matutinas, omissione imputatur ad culpam propter causam præcedentem, ex qua omissione sequens redditur voluntaria. Ita 1. 2. q. 71. art. 5. 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3. & q. 150. art. 2. & 4. necnon in 111. contra Gentiles cap. 160. Quæ tamen ita accipienda sunt, ut imputetur peccatum, quando est in exercitio libera mediorum electio, aut quando dum ponitur causa, prævidetur, aut potuerit, ac debuerit prævideri effectus consequens. Respectu autem bonorum operum, sentio carentem auxilio sufficienti non habere potentiam proximam, peccare tamen illorum omissione, quoniam ejus impotentia est libere volita; nam ideo non potest, quia per pravam erga malum voluntatem ponit potentia proximæ impedimentum. Ergo cum hæc voluntas ad malum se ipsa libera sit libertate indifferentiæ, quæ sufficit ad peccatum, impotentia per hanc voluntatem inducta non excusat à culpa.

48.
Ac declaratur.

Cæterum potentia remota semper in hac vita superest cuilibet peccatori, quoniam adjuvari potest à Deo, & que per Amicos possumus, aliqualiter per nos possumus, ait S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 4. ad 2. At dicis, quid si amicus nolit opem ferre? Respondeo Deum non defuturum, nisi tu ponas impedimentum. Quamquam inter Deum, & amicos hoc intercedit discrimen, quod possunt à nobis sine amicorum auxilio aliqua fieri, ut

R. P. Rerti Theol. Tom. III.

ad illos ire, & ab illis velle adjuvari; cum tamen in bonis operibus nihil sit nostrum, quin à Dei gratia misericorditer præveniat: ut in illum Thomæ locum obseruat illustris Thomista Franciscus Sylvius. Atque ita verum est, quod sæpe diximus cum Augustino, malum nullam habere causam nisi ab hominum voluntate; bonum vero à voluntate divina, à qua denegatur quidem gratia justo judicio reluctantibus & nolentibus, sed misericorditer impenditur cuicunque datur, sive minus sit iniquus, sive iniquissimus, ut unusquisque canet Domino misericordiam, & judicium, & nemo, nisi in ipso Domino gloriatur.

Magnum etiam inter damnatos & viatores à gratia alienos discrimen interest. Discrimen inter damnatos, & viatores à gratia alienos. Quamdiu enim vivunt iniqui, converti possunt à Domino gratiæ beneficentissimo largitore. Orat etiam pro ipsis Ecclesia Sponsa Agni, eisque patet semper accessus ad Sacra menta, & ad largiflua piissimi Redemptoris vulnera. Quamobrem de nullo mortali homine desperandum est; imo spes debet esse vividior, quandoquidem indigni quidem sunt plurimi, sed mediatorem habent dignissimum apud Patrem, qui solem suum oriri facit super bonos & malos. Hoc bono expertes sunt dæmones, & spiritus damnamtorum, tametsi peccent libere, consensione antiquorum omnium Theologorum. Quare autem non demereantur, non est ex deficientia libertatis, sed quia sunt in termino, & omnia mala opera exerceant cum eadem malitia, eademque ab ultimo fine aversione. Eandem ergo sortem esse damnatorum, reprobrumque viventium, & utrosque peccare in eo, quod vitare non possunt, magnum est Calvinistarum, & Jansenianorum deliramentum. Reperiuntur inter viventes nihilosecius nonnulli, quos adeo tenebra comprehendunt, & quos ita tradidit Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, & in passiones ignominiae, ut ad sextam objectionem Vincentii scripsit S. Prosper: *Mulorum hominum malitia talis est, qualis est dæmonum: sed hoc inter malos homines distat & dæmones, quod hominibus etiam valde malis supereft, si Deus misereatur, reconciliatio; dæmonibus autem nulla est in æternum servata convercio.* Arbitror autem istiusmodi responsiones doctrinæ veterum Theologorum circa libertatis naturam magis esse conformes, ad intelligendam Augustini contra Pelagianos sententiam perutiles, & ad revincendos Jansenii gregarios aptissimas. De qua re alibi dictum satis.

P p

Sed

Sed jam ad extrema libri propitio
Numine perventum est. Elaboratum
cum in isto, tum in præcedentibus, ne
in difficillimis circa Gratiam & liberta-
tem quæstionibus, quod ad historiam,
quod ad dogmata, quod ad Schola
placita pertinet prætermissum esse vi-
deatur. Quod an affecitus fuerim,
prorsus ignoro. Id fortassis non per-

feci, at conatus sum equidem. Si Au-
gustinianæ Scholæ commodum aliquod
attuli, quod optime sentio vel nullum
esse, vel peregrinum; fruere, Lector,
æquo animo dissertatiunculis, & quas
exhibui hactenus, & quas subinde pro-
ducam. Nunc, quoniam initium fecit
libro Doctor Aquitanus, finem statuat
eiusdem Doctoris.

EPIGRAMMA.

Cælestem ad Patriam tendens cognoscere Vocantem,
Cujus proveberis, si bene curris, ope.
Nam si te virtute tua ad Cælestia credis
Scandere, de superis pulsus ad ima cades.

DE